

УДК 346

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Студ. А.І. Лапчик, гр. БП-1-16

Науковий керівник доц. М.С. Удовик

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання. Розкрити питання з правового регулювання біржової діяльності в Україні. Визначити функції біржі які впливають насамперед з поняття цієї спеціальної господарської організації.

Об'єкт та предмет дослідження. Суспільні відносини законодавчого регулювання біржової діяльності в Україні. Предметом є правове регулювання біржової діяльності в Україні.

Методи та засоби дослідження. Біржа як економічна категорія, залежно від предмета діяльності розрізняють фондові і товарні біржі.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів. Основна її мета – сприяти зведенню в одному місці (на біржі) попиту і пропозиції на певні товари, обслуговування їх обороту. Товарні біржі можуть бути класифіковані на види залежно від ряду підстав. Так, залежно від характеру асортименту товарів товарні біржі поділяються на вузькоспеціалізовані (предметом торгівлі на таких біржах є один вид товарів); спеціалізовані (предметом біржової торгівлі є, як правило, однотипні групи товарів); універсальні (предметом торгівлі є широкий асортимент різноманітних товарів).

Результати дослідження. Терміном «біржа» позначаються: 1) сукупність осіб, що постійно в певному місці здійснюють торговельні операції; 2) місце їх зібрання; 3) сукупність угод, які укладаються у цьому місці. Ці три значення поняття біржі узагальнені в законодавчому його визначенні, що міститься в Законі України «Про товарну біржу» від 10 грудня 1991 р.

Цей Закон визначає умови створення та діяльності товарних бірж на території України. Згідно з ч. 1 ст. 1 Закону України «Про товарну біржу» товарна біржа є організацією, що об'єднує юридичних та фізичних осіб, які здійснюють виробничу і комерційну діяльність, і має на меті надання послуг щодо укладання біржових угод, виявлення товарних цін, попиту і пропозицій товарів, вивчення, упорядкування і полегшення товарообороту і пов'язаних з ним торговельних операцій. З цього визначення можна зробити такий висновок: біржа є господарською організацією, яка виконує певні, а саме ринкові регулятивні (організаційні та економічні) функції в економіці завдяки виявленню курсу товарних цін, попиту і пропозиції. Залежно від характеру біржових угод виділяють: біржі реального товару, на яких предметом купівлі-продажу є реальний товар (як вироблений, так і намічений для виготовлення); ф'ючерсні, на яких здійснюється торгівля не реальними товарами, а контрактами на них; опціонні, предметом торгів на яких є тільки права на купівлю або продаж реальних товарів або контрактів на них у наступному періоді; комплексні, на яких укладаються угоди щодо реального товару, а також ф'ючерсні та опціонні угоди. Залежно від ступеня відкритості (можливості участі в торгах) товарні біржі поділяються на відкриті (публічні), на яких, крім членів біржі в біржових операціях, можуть брати участь і відвідувачі торгів (постійні і разові), та закриті, на яких право участі в біржових торгах і укладання біржових угод мають лише члени цієї товарної біржі.

Функції (основні напрями діяльності) біржі впливають насамперед з поняття цієї спеціальної господарської організації, а саме:

- товарна біржа виконує функцію товаророзподільчого каналу або механізму, завдяки якому товар розподіляється між споживачами за реальною ціною;
- товарна біржа є свого роду господарюючим суб'єктом, який організовує ринок.

Тому її ще називають організованим ринком. Вона створює необхідні умови учасникам біржових торгів у їх проведенні. На біржі здійснюються купівля-продаж і обмін товарної маси, що характеризується взаємозамінюваністю і не потребує додаткового узгодження технічних характеристик. Продукція, що надходить на біржу, має відповідати стандартам;

- товарна біржа – це місце, де узгоджуються попит і пропозиція на певний біржовий товар;
- товарна біржа є регулятором цін. Внаслідок коливання біржового попиту і біржової пропозиції тут не може бути державного регулювання цін;
- товарна біржа стабілізує ціни на біржовий товар. Функція стабілізації цін здійснюється через механізм біржової спекуляції або гри на підвищення і зниження цін;
- біржа є місцем так званого біржового котирування цін. Біржове котирування – це реєстрація біржовими органами курсів цін, що виникають стихійно, на окремі біржові товари (цінні папери) з урахуванням укладених біржових угод;
- біржа здійснює збирання і обробку ринкової інформації, тобто є інформаційним центром ринку щодо виробництва біржового товару, динаміки попиту на товари, цін на біржових та інших ринках тощо. Біржа забезпечує інформаційне обслуговування своїх клієнтів, у тому числі шляхом видання біржового бюлетеня, в якому публікуються курси цін на товари (цінні папери);
- товарна біржа розробляє товарні стандарти, встановлює сорти товарів, реєструє марки фірм, допущених до біржової торгівлі;
- товарна біржа виконує арбітражні функції, тобто розглядає спори між членами біржі, а також між членами біржі та їх контрагентами. Рішення арбітражної комісії біржі є обов'язковими і мають силу виконавчого документа.

Відповідно до викладених функцій товарні біржі діють за певними принципами, користуються правами та несуть встановлені законом обов'язки.

Принципами діяльності бірж є і рівноправність учасників біржових торгів; застосування вільних (ринкових) цін; публічне проведення біржових торгів.

Товарна біржа має право:

- встановлювати відповідно до чинного законодавства власні правила біржової торгівлі та біржового арбітражу, які є обов'язковими для всіх учасників торгів;
- створювати підрозділи біржі та затверджувати положення про них;
- розробляти з урахуванням державних стандартів власні стандарти і типові контракти;
- зупиняти на деякий час біржову торгівлю, якщо ціни біржових угод протягом дня відхиляються більше ніж на визначений біржовим комітетом (радою біржі) розмір;
- встановлювати вступні та періодичні внески для членів біржі, плату за послуги, що надаються біржею;
- встановлювати інші грошові збори.

Висновки: Отже, правове регулювання діяльності товарних бірж в Україні, в цілому, відповідає загальним принципам, які притаманні розвинутим країнам світу. Проте, окремі питання функціонування бірж, зокрема, питання ф'ючерсної торгівлі, хеджування тощо потребують свого унормування на законодавчому рівні.

Ключові слова. Біржова діяльність, товарна біржа, обробка ринкової інформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ансон В. Договорное право / Пер. с англ. - М., 1984.
2. Богатых Е. А. Гражданское и торговое право. - М., 1996.
3. Вінніс О. Господарські товариства та виробничі кооперативи: правове становище: Монографія. - К.: Знання, 1998.
4. Вінник О. М. Інвестиційне право: Навч. посібник. - К.: Атіка, 2012.
5. Господарське законодавство України: Зб. нормативних актів / Уклад. В. С. Щербина, О. В. Щербина. - К.: Атіка, 2015.